

BAE'NİN YAYILMACI BÖLGESEL POLİTİKASINDA F-35 ALIMININ OLASI ROLÜ

ARDA MEVLÜTOĞLU

Savunma Politikaları Araştırmacısı

“

F-35 alımını, BAE'nin askerî ve istihbari faaliyetleri ön planda tutan bölgesel yayılmacı dış politikasının en iddialı ve güçlü adımı olarak nitelendirmek mümkün.

”

Reuters haber ajansı 20 Ocak günü, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Amerika Birleşik Devletleri'nden (ABD) 50 adet F-35A Lightning II savaş uçağı ve 18 adet MQ-9B Reaper tipi silahlı insansız hava aracı (SİHA) alımı için bir anlaşma imzaladığını duyurdu. Ajansın haberine göre anlaşma, yeni Başkan Joe Biden'ın yemin töreninden bir saat kadar önce imzalandı.

Bu anlaşma, BAE'nin kasım ayında ABD yönetiminin onayladığı geniş çaplı bir alımın bir kısmını teşkil ediyor. ABD Savunma Bakanlığına

bağlı Savunma Güvenlik İşbirliği Dairesi (Defense Security Cooperation Agency – DSCA) tarafından 10 Kasım 2020 tarihinde üç ayrı satış ile ilgili bilgi paylaşılmıştı. BAE'ye satışına onay verilen kalemler 50 adet F-35A Lightning II savaş uçağı, 18 adet MQ-9B Reaper SİHA ile bu platformlarla birlikte kullanılacak çok sayıda hassas güdümlü silah sisteminden oluşmaktaydı. Üç paketin toplam tutarı 23 milyar dolardan fazlaydı. F-35 alımını, BAE'nin askerî ve istihbari faaliyetleri ön planda tutan bölgesel yayılmacı dış politikasının en iddialı ve güçlü adımı olarak nitelendirmek mümkün.

BAE HAVA KUVVETLERİ

BAE Hava Kuvvetlerinin başlangıcını, İngiliz yönetimi sırasında Abu Dabi emirliği tarafından 1968 yılında kurulan hava birliği teşkil etti. Ülkenin kuruluşundan sonra eğitim ve teşkilatlanma çalışmaları, Pakistan desteği ile yürütüldü. Paralelde, Dubai emirliği tarafından da bağımsız bir hava gücü oluştu-

rumuş, her iki kuvvet 1999 yılında tek bir çatı altında birleşmişti. BAE Silahlı Kuvvetlerinin kuruluşu ve modernizasyonu sürecinde özellikle 1990'lı yıllara kadar ana tedarikçiler ABD, Fransa, İngiltere ve İtalya oldu. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından hemen sonra Rusya, 2000'li yılların başlarından itibaren de Güney Afrika'dan kayda değer alımlar yapılmaya başlandı. Son yıllarda Çin, Güney Kore, İsveç gibi ülkelerle de alım ve ortak geliştirme anlaşmaları imzalandığı gözlenmektedir.

The Military Balance 2020 raporuna göre, yaklaşık 4.500 personeli bulunan BAE Hava Kuvvetlerinin envanterinde 156 muharip, üç elektronik harp ve erken ihbar, üç tanker ve 24 nakliye uçağı bulunuyor. Ayrıca Müşterek Hava Komutanlığı adlı birimde, kara birlikleriyle müşterek harekâтта

kullanılan taarruz uçak ve helikopterleri ile nakliye helikopterleri bulunuyor. BAE Hava Kuvvetlerinin muharip gücü, ABD yapımı 78 adet F-16E/F Desert Falcon savaş uçağı ile Fransız yapımı 66 adet Mirage 2000-9'dan oluşuyor. Mirage 2000-9'lardan yedi adedi taktik keşif görevli olarak istihbarat ve keşif sistemleri ile donatılmış şekildedir. F-16E/F, F-16 savaş uçağının BAE'nin gereksinimlerine

yönelik olarak geliştirilmiş bir modelidir. 2003-2006 yılları arasında teslim alınan F-16E/F'de, AESA teknolojili AN/APG-80 radarı, kızılötesi hedef tespit takip sistemi ve muadillerinden daha güçlü bir turbofan motor bulunuyor.

Fransa'dan 1980'lerin başlarında ve 1990'ların sonlarında iki paket hâlinde toplam 68 adet Mirage 2000 alan BAE, bu uçakların aviyonik sistemlerini modernize ettirerek Mirage 2000-9 seviyesine yükseltti.

BAE Mirage 2000'leri, PGM500 ve PGM2000 tipi hassas güdümlü bomba ile Black Shaheen adı verilen SCALP EG seyir füzesinin bir türevi ile donatılabilmekte. Bu uçakların Yemen ve Libya'da yoğun şekilde kullanıldığı biliniyor.

Hava kuvvetlerinin erken ihbar, elektronik istihbarat ve komuta kontrol kabiliyetlerinin modernizasyonu kapsamında BAE, 2010 yılında İsveçli Saab firmasına iki adet Erieye HEİK (havadan erken ihbar ve komuta kontrol) uçağı siparişi vermişti. Bu uçakların teslimatı 2011'de tamamlandı. 2015 Kasım ayında yine Saab'a iki adet, Erieye'nin yeni nesil modeli olan GlobalEye HEİK uçağı siparişi veren BAE, 2017 Şubat ayında ilave bir uçak daha sipariş etti. Bu anlaşmanın iki ilave uçağı içeren opsiyonu da bu yıl başında işletilerek toplam sipariş sayısı beşe yükseltilmiş oldu. GlobalEye gibi modern bir HEİK uçağına yönelik bu ilave sipariş, BAE Hava Kuvvetlerinin özellikle Libya ve Yemen gibi deniz aşırı coğrafyalardaki artan muharip hava hareketlerinin komuta kontrol ve istihbarat ihtiyaçlarını karşılamak gereksinimine işaret ediyor.

“

BAE Hava Kuvvetlerinin kuvvet aktarımı alanında yapmış olduğu diğer bir alım ise tanker uçaklarına yöneliktir. Avrupalı çok uluslu uçak üreticisi Airbus Military'ye 2008 yılında üç adet A330 Multi Role Tanker Transport (MRTT) tanker uçağı için 730 milyon euro tutarında bir sipariş verildi. Aynı firmayla 2017 yılında da beş adet C295W taktik nakliye uçağı alımı için de bir sözleşme imzalandı.

”

BAE'nin son dönem silah alım programlarında en dikkat çekici kalemlerden biri, stratejik güç aktarım kabiliyetine yapılan yatırımlardır. 2000'lere kadar hava ulaştırma kabiliyetinin belkemiğini, 1980'li yıllarda tedarik edilen 10 adet C-130H Hercules nakliye uçağı teşkil etmekteyken, ABD'li havacılık devi Boeing firmasına

2009 yılında dört, 2010 yılında iki olmak üzere toplam altı adet C-17 Globemaster III tipi ağır nakliye uçağı siparişi verildi. Yaklaşık 4.500 km menzil ve 77 tondan fazla yük taşıma kapasitesine sahip bu uçakların teslimatı 2012 yılında tamamlandı.

BAE Hava Kuvvetlerinin kuvvet aktarımı alanında yapmış olduğu diğer bir alım ise tanker uçaklarına yöneliktir. Avrupalı çokuluslu uçak üreticisi Airbus Military'ye 2008 yılında üç adet A330 Multi Role Tanker Transport (MRTT) tanker uçağı için 730 milyon euro tutarında bir sipariş verildi. Aynı firmayla 2017 yılında da beş adet C295W taktik nakliye uçağı alımı için de bir sözleşme imzalandı.

BAE, silahlı kuvvetleri ve istihbarat faaliyetleri ile bir süredir Ortadoğu'da geniş bir coğrafyada varlık göstermektedir. 2015 yılından bu yana Suudi Arabistan öncülüğünde Yemen'de yürütülen harekât bir sonuca ulaşabilmiş değil. Ancak bu harekât vesilesiyle BAE ordusunun ve özellikle hava kuvvetlerinin Arap Yarımadası'nın güneybatısındaki varlık ve faaliyeti büyük ölçüde arttı. Öte yandan Libya İç Savaşı'nda Hafter güçlerine yoğun destek veren BAE, Mısır'ın kuzeybatı ucundaki Siri Barani ile Libya'nın kuzeydoğusundaki el-Hadim hava üslerine Mirage 2000-9 savaş uçaklarına ilaveten AT-802 turboprop motorlu taarruz uçakları ve Çin yapımı Wing Loong SİHA'lar konuşlandırdı. Açık kaynaklara yansıyan uydu fotoğrafları ve analizlere göre BAE, el-Hadim Hava Üssü'nü, Rafale dâhil çeşitli savaş uçaklarına destek verebilecek alt-yapılar ile genişletmiş bulunuyor.

BAE'NİN F-35 ALIMI

BAE'nin F-35 ve Reaper alımının, İsrail ile ilişkilerin normalleşmesini içeren ve 13 Ağustos 2020 tarihinde imzalanan İbrahim /Abraham Anlaşması'nın gizli hükümlerinden olduğuna dair iddialar mevcuttu. İsrail'in bu alıma, bölgedeki askerî üstünlüğüne zarar vereceği endişesiyle karşı çıktığı söylene de resmî makamların üst perdeden itiraz seslendirmemiş olmaları, gizli madde iddialarını kuvvetlendirmektedir.

BAE'nin F-35 uçağına uzun süredir ilgi göstermekte olduğu bilinmekteydi. Bu ülkenin askerî yetkilileri çeşitli kereler bu yönde niyetlerini beyan etmişlerdi. Ancak konuyu son dönemde gündeme getiren gelişme, 2018 yılında yaşandı. 2018 yılı Temmuz ayında İsrail

basınında yer alan bazı haberlerde, BAE'den bir askerî heyetin İsrail Hava Kuvvetlerinin F-35 savaş uçağı ile gerçekleştirdiği uçuşları ve deneyimlerini incelemek için Nevatim Hava Üssü'ne bir ziyaret gerçekleştirdiği, ziyarette ABD'li askerî yetkililerin de hazır bulunduğu iddia edildi. Habere İsrail ordusu tarafından yalanlama gelmiş olmakla birlikte diğer tarafların açık ve net bir inkâr pozisyonu almamış olması dikkat çekmişti.

F-35 gibi son derece gelişmiş sensör sistemlerine ve elektronik harp kabiliyetine sahip, radarda düşük görünürlük ve uzun menzilden hava ve kara hedeflerine hassas taarruz gerçekleştirebilme kabiliyetine sahip bir uçaktan 50 adet sahip olması, BAE ordusu için büyük bir kabiliyet sıçraması anla-

mına geliyor. Reaper SİHA ile değerlendirildiğinde F-35 alımının BAE açısından üç açıdan önem taşıdığı söylenebilir: Birincisi, İran'a karşı ciddi bir askerî kabiliyet elde edilmiş olacaktır. İkinci olarak, her iki platform da Ortadoğu ve Doğu Akdeniz coğrafyasında BAE'nin askerî ve istihbari faaliyetlerinde ana unsurlar olacaktır. Üçüncü olarak da F-35 gibi ileri teknoloji içeren sofistike bir platforma erişmesine izin verilen, böyle bir uçakla ordusunu modernize eden BAE, Körfez ülkeleri içindeki rekabette psikolojik üstünlük ele geçirmiş olacaktır.

Öte yandan ABD'nin yeni yönetiminin F-35 alım sürecini askıya alması şimdilik BAE'nin bu amaçlarına ciddi bir engel oluşturmaktadır.

“
BAE, son yıllarda yalnızca Körfez ya da Arap Yarımadası'yla sınırlı olmayan, askerî ve istihbari boyutu ön planda olan bir dış politika izlemektedir. Bu kapsamda, Libya'da yoğun askerî varlık gösteren BAE aynı zamanda Yunanistan'la da askerî ilişkilerini süratle geliştiriyor.

”
Gerek BAE gerekse Suudi Arabistan, özellikle İran'a karşı son yıllarda geniş çaplı bir silahlanma faaliyeti yürütüyorlar. Bu kapsamda özellikle ABD'den onlarca milyar dolar tutarında savaş uçağı, hava savunma sistemi, taarruz helikopteri ve hassas güdümlü silah sis-

temleri alınıyor. Bu modernizasyon sürecinin bir sonucu olarak da her iki ülke nicelik bakımından Arap Yarımadası'nın en güçlü hava kuvvetlerine sahip oldular. Her ne kadar envanterlerindeki araç gereç ve silahlar en ileri teknolojiye sahip olsa da özellikle eğitim, doktrin ve harekât bağlamında ciddi zafiyetlerin bulunduğu, Yemen harekâtında açığa çıktı.

Bununla birlikte BAE, son yıllarda yalnızca Körfez ya da Arap Yarımadası'yla sınırlı olmayan, askerî ve istihbari boyutu ön planda olan bir dış politika izlemektedir. Bu kapsamda, Libya'da yoğun askerî varlık gösteren BAE aynı zamanda Yunanistan'la da askerî ilişkilerini süratle geliştiriyor. BAE-Yunanistan askerî iş birliğinin en önemli dönüm noktalarından birini, 2019 yılında düzenlenen Iniohos Tatbikatı teşkil etmişti. Sonuç olarak BAE'nin son dönemde yapmış olduğu alımlardan özellikle ileri teknolojileri haiz GlobalEye HEİK uçakları ile ABD'ye siparişi verilen MQ-9B Reaper SİHA ve en nihayetinde F-35 alımlarını, bölgesel etki alanı ve menzilini geliştirme gayreti ile bölgesel müttefikleriyle müşterek harekât icra etme niyetine bağlamak mümkündür. Her ne kadar Biden döneminde F-35'lerin alımına ilişkin BAE bazı problemler ile karşılaşılıyor olsa da hava savunması ve bölgesel yayılımı için stratejik olarak değerlendirdiği bu teknolojiden vazgeçmesi ihtimal dışıdır. Bu iddialı modernizasyon hamlesi, BAE-Türkiye arasındaki farklılaşan bölgesel tercihler dikkate alındığında Türkiye'ye ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ne yeni bir meydan okuma olarak nitelendirilebilir. ■

